

Тетяна Медвідь, старший викладач
кафедри методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка,
вчитель-методист ЗОШ №18 м. Стебник

ЛЮБОВ БІЛАС – КОРИФЕЙ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена 85-літтю від дня народження педагога-новатора у царині
музичної освіти Любові Миколаївни Білас (1924 – 2000).

Ключові слова: Любов Білас, музична освіта, музичне виховання, педагогічний досвід.

*“Бог, Україна, діти” – життєве кредо вчителя-методиста, відмінника народної
освіти України, невтомого педагога-практика – Білас Любові Миколаївни.*

Актуальність проблеми. Наше сьогодення зумовило появу певних конструктивних реформ у системі музичного виховання загальноосвітніх шкіл України. Перебудова усіх галузей життя вимагає оновлення форм та методів навчально-виховної роботи у сфері музичного мистецтва, оскільки доводиться констатувати, що усталені шляхи розвитку навчання та виховання школярів не завжди ефективні, що проблеми, які при цьому виникають, знаходяться не тільки у площині практики, але й у сфері їх теоретичного осмислення. Тому вихідною для даної статті стала ідея виокремлення прогресивних надбань у галузі музично-естетичних дисциплін, аналізу досвіду роботи відомих педагогів кінця ХХ століття з метою вдосконалення навчально-виховного процесу в майбутньому.

Мета статті. Вивчити та проаналізувати педагогічний досвід вчителя-методиста, відмінника народної освіти України Білас Любові Миколаївни, яка у 70-ті роки ХХ століття першою на Львівщині експериментально апробувала й впровадила у загальноосвітній школі систему масового музичного навчання та виховання учнів на основі релятивної сольмізації.

Виклад основного матеріалу. Народилася Любов Білас (дівоче прізвище Боднар) у передгір'ї Карпат 7 квітня 1924 року у селі Монастир Дерезицький Дрогобицького району в сім'ї заможних селян. Уже в ранньому дитинстві батьки звернули увагу на зацікавленість доньки музикою і купили їй скрипку. З 1931 до 1937 року маленька Люба навчалась у народній школі ім. Тараса Шевченка у Дрогобичі. У той час заняття проходили в Дрогобицькій гімназії (тепер

ЗОШ №1), оскільки свого власного приміщення школа не мала, а польська влада не дуже сприяла розвитку українського шкільництва. Насправді ж цими проблемами опікувалося Українське Педагогічне Товариство (УПТ) “Рідна школа”, хоч у навчальний процес воно не мало права втручатися [6, 113]. Саме тоді Люба розпочала опановувати гру на скрипці, відвідуючи приватні уроки.

У 1937 році вона вступає до гімназії. У цей навчальний заклад приймали учнів, які закінчили шість класів народної школи. Прихід радянської влади у 1939 році приніс великі зміни у життя гімназії, яка отримала назву “Середня школа №1 ім. Івана Франка в Дрогобичі”. Це була звичайна радянська десятирічка. Початки німецької окупації позначились непевністю щодо існування цієї школи. Та все ж у 1941 році було одержано дозвіл на її відновлення і названо “Державна гімназія з українською мовою навчання в Дрогобичі” [2, 464]. Відрадно, що музичне виховання тут викладав знаний диригент, професор Богдан П'юрко, який одночасно працював у Дрогобицькому Українському Підкарпатському Театрі на посаді диригента оркестру та керував хором “Боян Дрогобицький” [2, 642]. Він і в гімназії організував оркестр, в якому на скрипці грала юна Люба. У 1942 році вона закінчила цей навчальний заклад, успішно склавши 11 липня іспит зрілості (це був перший іспит за часів німецької окупації). У цьому ж році виїхала до Відня і вступила до Політехнічного інституту. Але через рік змушена була повернутися до Львова і здати документи до Львівського державного університету ім. Івана Франка на фізико-математичний факультет. Університет Люба не закінчила, оскільки у 1948

році її, молоду дівчину, якій було лише 24 роки, заарештували органи КДБ, і вона була засуджена ВТ військ МВД СССР на 25 років концтаборів (ст.54-1"а", ст.54 – 10 УК УССР) за антирадянську агітацію. Сім років і вісім місяців відбула Любов Білас у таборах ГУЛАГу в жахливих умовах голоду та холоду. Вона витримала все і не зламалась, адже була надзвичайно мужньою жінкою із сильною волею та стійким характером.

Після оголошення амністії, у час "хрущовської відлиги" (1956), Любов Миколаївна повернулась додому і працювала музичним керівником дитячого садочку №26 у Львові. Можливо, саме тут вона зрозуміла, що музика – це її покликання, і вирішила здобути професійну музичну освіту. Три роки (1957 – 1960) навчалась у Львівському музично-педагогічному училищі ім. Філарета Колесси, а після закінчення була скерована на роботу у Стебницьку середню школу №11 на посаду вчителя музики. У школі вона організувала ансамбль баяністів та духовий оркестр й одночасно була диригентом самодіяльного хору працівників Стебницького калійного заводу, а також учасницею обласного хору Львівського інституту удосконалення кваліфікації вчителів, яким керував у той час С. Прокоп'як. Щотижня, долаючи стокілометрову відстань, відвідувала репетиції хору у Львові.

З 1966 року Любов Білас працювала вчителем музики у СШ №6 (Стебник). Це була людина з неймовірним педагогічним хистом та музичним талантом, учитель-новатор, яка першою на Львівщині експериментально апробувала у загальноосвітній школі систему музичного навчання та виховання учнів на основі ладової сольмізації, переконливо довівши, що цей метод є найбільш доступним для молодшого шкільного віку, легким для сприймання та надзвичайно ефективним. На базі школи постійно проводились республіканські та міжобласні семінари-практикуми і вирішальне значення у визнанні успіхів щодо застосування релятивного методу сольмізації мало відкриття в Україні навчально-освітніх закладів із поглибленим вивченням музики. Згідно рішення Колегії МО УРСР від 15 травня 1975 року у трьох школах республіки: у СШ №2 в Ужгороді Закарпатської обл., СШ №6 у Стебнику Львівської обл. та у Мар'янівській середній школі Київської обл., – відкриваються класи із поглибленим вивченням музики за експериментальними програмами, розробленими Заслуженим учителем України Золтаном Жофчаком. Згідно навчального плану в цих класах дозволено проводити уроки музики тричі на тиждень. У березні 1978 року в Ужгороді відбувся

Республіканський семінар, який підвів підсумки перших трьох років роботи цих шкіл. У наступному році відкрито ще кілька навчальних закладів із поглибленим вивченням музики: СШ №129 (Київ), СШ №30 (Полтава), СШ №1 (Немирів Вінницької обл.), Фрунзенська середня школа (Автономна Республіка Крим). Науково-практичні семінари проводились і в інших містах України: у Вінниці, Дніпропетровську, Донецьку, Дрогобичі, Запоріжжі, Мукачеві, Одесі. Колегія МО УРСР, обговоривши результати експериментальної роботи, відзначила, що метод відносної сольмізації допомагає учням свідомо сприймати та відтворювати всі елементи музичної мови, розвиває звуковисотний слух і музичну пам'ять, повніше розкриває музично-творчі здібності учнів, сприяє збагаченню їх естетичного смаку та творчого мислення. Тоді ж вперше офіційно було впроваджено застосування релятивного методу сольмізації у навчальні програми із музики.

З 1973 до 1977 року Любов Миколаївна Білас навчалась заочно у Дрогобицькому державному педагогічному інституті ім. Івана Франка на музично-педагогічному факультеті (з 1998 року ДДПУ ім. Івана Франка). В той період у СШ №6 цією талановитою людиною були організовані такі колективи: хор середніх та старших класів, мішаний учнівський хор, вокально-інструментальний ансамбль (ВІА у 70-ті роки набули особливої популярності), а також вокально-хореографічний ансамбль "Бойківчанка", який у 1993 році отримав звання "Зразковий художній колектив".

Любов Білас була особисто знайома із композитором В. Шаповаленком. Ось уривок із листа, адресованого із Києва до Стебника: "Шановна Любов Миколаївно! Надсилаю Вам ноти, які Ви просили... У Львів приїду, як і було домовлено, – з 10 до 20 березня... Прошу повідомити, чи зможете Ви із своїм колективом приїхати до Львова для запису?.. Чекаю од Вас повідомлень. Зичу творчих успіхів і міцного здоров'я в Новому році!"

З повагою

В. Шаповаленко

Яскраві відгуки про високий рівень музичної підготовки вихованців Любов Миколаївни залишили відомі діячі музичного мистецтва: М. Антків, А. Білогубка, А. Болгарський, І. Бриліна, Є. Вахняк, А. Верещагіна, В. Їжак, В. Ковалів, Є. Козак, А. Кос-Анатольський, Є. Куришев, В. Лужний, Г. Падалка, О. Рудницька, М. Черепанин, Л. Хлебникова.

У 1986 році Любов Білас почала працювати у новозбудованій загальноосвітній школі №18 у

Стебнику, яка також отримала статус “З поглибленим вивченням музики” і згодом стала базовою для музично-педагогічного факультету ДДПІ ім. Івана Франка. У школі проводились методоб'єднання вчителів музики, виїзні засідання кафедр музично-педагогічного факультету, науково-практичні конференції, семінари, постійними учасниками яких були педагоги-музиканти: М. Бурбан, П. Гушоватий, С. Дацюк, Ю. Добуш, І. Кліш, М. Ковальчук, М. Ковбасюк, Ю. Корчинський, Я. Кулешко, Б. Пиц, С. Процик, Л. Радевич-Винницька, С. Салій, А. Славич, К. Сятецький, Л. Філоненко. Викладачі та вчителі мали можливість не тільки відвідати відкриті уроки, обговорити актуальні навчально-виховні проблеми, але й запропонувати школярам тематичні лекції-концерти. На базі школи проводилась й досі проводиться щорічна педагогічна практика, що забезпечує єдність теоретичних знань і практичної діяльності студентської молоді.

У 90-х роках ХХ століття Любов Миколаївна за сумісництвом працювала на кафедрі методики музичного виховання, співів і хорового диригування у вище згаданому навчальному закладі, де викладала майбутнім учителям спецкурс із методики музичного навчання на основі ладової сольмізації. За свою невтомну працю та самовідданість талановитий педагог-практик була удостоєна звання “Відмінник народної освіти”, підготувавши цілу плеяду вчителів-послідовників, які працюють у загальноосвітніх школах Стебника: О. Пірус (ЗОШ №7), І. Калапунь (ЗОШ №11), О. Славич, Л. Старосольська (ЗОШ №18), Н. Веклюк (Будинок художньо-естетичної творчості учнівської молоді), а також у навчально-освітніх закладах Дрогобича: М. Костецька (ЗОШ №1), Н. Антоник та Л. Пуців (ЗОШ №4), І. Матійчин (ЗОШ №14), А. Корчинська та Г. Матвієнко (ЗОШ №16), В. Романюк та Г. Соневицька (гімназія). Плідно впроваджує педагогічні інновації у теорію та практику загального музичного виховання за методом відносної сольмізації послідовниця Любові Білас кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри музичного мистецтва факультету культури і мистецтв Львівського національного університету ім. Івана Франка Е. Тайнелі і старший викладач кафедри педагогіки та методики початкового навчання Мукачівського державного університету С. Човрій.

1 травня 2000 року Любов Миколаївна Білас відійшла у вічність. У ЗОШ №18 міста Стебника вчителями-однодумцями створено кімнату-музей імені Любові Білас. Цінні особисті речі всіма шанованого Вчителя передала до музею

племінниця Оксана Буцик (фортепіано, світлини, ноти, документальні матеріали тощо).

Висновок. Усе життя Любові Білас – це титанічна праця в ім'я добра та розвитку музичної освіти і мистецтва, адже вона була глибоко переконана, що музика, втілена в пісню і танець, є кодом нації, який передається із покоління в покоління, і робить народ невмирущим.

1. *Архівні матеріали кімнати-музею ім. Любові Білас (ЗОШ №18, Стебник): Лист В. Шаповаленка до Л. Білас. – Рукопис. – 1 с.*

2. *Дрогобиччина – земля Івана Франка. Збірник географічних, історичних та етнографічно-побутових і мемуарних матеріалів /Ред. П. Пупін. – Дрогобич: Бескид, 1993. – 856 с.*

3. *Жофчак З. Використання елементів ладової сольмізації на уроках музики в 1 класі: Методичні розробки. – Київ, 1976.*

4. *Пиц Б., Тайнелі Е. Від знайомого – до нового // Музика. – 1989. – №2. – С. 20 – 21.*

5. *Програма середньої загальноосвітньої школи. Музика, 1 – 4 класи (авт. З. Бервецький, Р. Марченко, О. Ростовський, Л. Хлебникова). – К: Радянська школа, 1988. – 88 с.*

6. *Рідна школа / Упор. А. Благітка. – Львів: Основа, 1999. – 135 с.*

7. *Тайнелі Е. Теорія і практика загального музичного виховання за методом відносної сольмізації. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. – 388 с.*

8. *Франко П. Нескорене юнацтво. – Львів, 2007. – 600 с.*

Стаття надійшла до редакції 04.03.2009

2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2

85 років
від дня народження
Любові Миколаївни Білас

(1924 – 2000)
педагог-новатор
у царині музичної освіти

2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2